

บทคัดย่อ

ปัญหาบางประการในการแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 1 พ.ศ. 2440

น้อย อินทรวัฒนา

การแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ
ครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 1 พ.ศ. 2440 จากภาษาไทยเป็นภาษาฝรั่งเศสนั้น เราไม่
อาจปฏิเสธได้ว่า ผู้แปลจะประสบปัญหาเนื่องจาก ประการแรก ภาษาฝรั่งเศสมีใช้
ภาษาแม่ของผู้แปล ส่วนประการต่อมาก็คือ ผู้แปลมิได้อยู่ร่วมสมัยกับพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้น การทำความเข้าใจเพื่อความในต้นฉบับจึงมิใช่เรื่อง
ง่าย เพราะคำพรรณนาสื่อความหมายหลายส่วนไม่เป็นที่ยอมรับแล้วในปัจจุบัน
เช่น ‘ทุ่มเหว’ หรือ ‘อี่’ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้แปลจะต้องระมัดระวังให้ความคุ้นเคยใน
การใช้ภาษาอังกฤษมีอิทธิพลเหนือการถอดคำเป็นภาษาฝรั่งเศส เพราะบ่อยครั้ง
คำศัพท์เดียวกันในทั้งสองภาษามิได้สื่อความหมายตรงกันอย่างแท้จริง

การแปลชื่อเฉพาะจากภาษาไทยเป็นภาษาฝรั่งเศสก็เป็นปัญหามิใช่น้อย
เช่นกัน เช่นเดียวกับการแปลคำศัพท์บางตัวที่มีความหมายกว้างทั่วไป ไม่เจาะจงว่าอยู่
ในวัฒนธรรมใด (generic word) เช่น คำว่า “วัด” ในภาษาไทยนั้น ในภาษา
ฝรั่งเศสอาจหมายถึงสถานที่ประกอบกิจการทางศาสนาได้หลายลักษณะทั้งนี้จำเป็นต้อง
พิจารณาตามความเหมาะสมร่วมกับเนื้อความในบริบท อีกปัญหาหนึ่งที่พบคือ คำทับ
ศัพท์ภาษาฝรั่งเศสที่เขียนเป็นภาษาไทยในพระราชหัตถเลขาฯ นั้น ยากที่จะคาดเดาคำ
ที่ถูกต้องในภาษาฝรั่งเศสได้ ในกรณีนี้ ผู้แปลจะต้องใช้จินตนาการ ประกอบความรู้

วารสารยุโรปศึกษา

ความชำนาญในภาษา หรือในกรณีอื่น ความรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรม รวมถึงความรู้
พื้นฐานต่างๆ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้เข้าใจใน
การแปลตัวบทดีขึ้น เป็นผลดีกับการแปล

นอกจากนี้แล้วก็มีปัญหาการแปลด้านสำนวนที่ต้องขัดเกลาให้สละสลวย
เพื่อความถูกต้อง และการเลือกผันคำกริยาเพื่อบอกกาลให้ตรง ปัญหาทางภาษาจุดนี้
ยุ่งยากมากสำหรับภาษาฝรั่งเศส

**Problems Encountered by Translators of the Document of
King Chulalongkorn's First Visit to Europe in 1897** *

Noi Intarawatana

Professor Pachee has learnedly covered recurrent problems when we translate from Thai into English. Her observations are of course applicable to my case. Given a short time I have for my talk, I would rather react with reference to the pair of languages involved in my share of the work, namely Thai and French. Having said this, I think we all worked against the odds: the languages which we translated into are not our mother tongues and secondly we are not contemporary with King Chulalongkorn, hence some of the problems we have confronted while translating the royal letters are quite challenging. We are often at a loss as to the meaning of some of the expressions used that have become obsolete. For example I completely drew a blank when I came across the expression “ขี้มเหศวร”. How many of you know the meaning of the expression I just wonder. Well, it was commonly used at that time to mean to flatter or to praise somebody to the skies. รื้อม [rom] is stubborn and ขี้ [i:] is to adore.

Another problem has something to do with the working environment in which one works. As a translator and interpreter I use English much more actively than my French. So I have to be on guard not to let my French be insidiously contaminated by English. This is especially true when it comes to deceptive cognates commonly called “false friends” or “faux amis”. The English “eventually” doesn't mean the same thing as the French

* Independent translator, conference interpreter and former Director, Office of International Affairs, Chulalongkorn University

“éventuellement”. “Universal” in English doesn’t necessarily mean “universel” in French. This is why I translated “universal support” as it appears in the context as “le soutien unanime”. Then again I resist the temptation of translating “courtesy” as “courtoisie” in the expression “by courtesy of” and I prefer “avec la permission” of a given organization.

English proper names can also be a headache for translators from Thai into French. This is because Thai people readily use the English proper names. And here comes the problem for many of the English proper names have their accepted equivalents in French.

“Saint Peter” is “Saint Pierre”, “Emperor William” is “l’empereur Guillaume”, King Humbert, le roi Umberto. Dresden in Germany is “Dresde” in French; “Genoa” is “Gênes”. These are just a few examples from the royal letters.

Now let’s move on to a lexical front. Sometimes Thai people used a generic word to refer to different realities in French. This is why the word วัด in Thai can refer to a temple, a church, a cathedral or even a basilica depending on the context. When King Chulaongkorn talked about วัดเซนต์ปีเตอร์ I of course have to render it as “la Basilique Saint Pierre”.

Another example is the term สหราชอาณาจักร. As you know Thai people often use United Kingdom, Great Britain or even England interchangeably. Since a political reality prevails in the context of the royal letters I have opted for “Royaume Uni” instead of la Grande Bretagne.

Problems encountered by Translators of the Document of
King Chulalongkorn's First Visit to Europe in 1897

Another example is the Thai word “สน” We often associate it with pine trees or coniferous trees. In fact, ต้นสน that we often see on the beach are not pine trees in a western sense. Pine trees usually thrive in a temperate climate. Luckily, I have an illustrated reference book that helps me to pinpoint this kind of tree and its name in French “Filao”. And there is no mistaking it because you have the picture of the tree in question and the description to confirm it.

I would also like to mention the fact that French words seem to be associated, rightly or wrongly, with all things classy or of high standard and all the more so in the hotel industry, food and beverage. The problem is that when French words are transcribed in written Thai, they are almost unrecognizable because they are mutilated beyond repair. This is often the case when translating these royal letters. With my knowledge of French and a measure of imagination I can come up with the right French words.

Examples:

Hôtel d'Angleterre is transcribed as ดั่งกะแต

Hôtel de la Paix is transcribed as เดอลาเป

Translators should also have good reference books especially illustrated ones.

I will show you how illustrated reference books help me to translate some tricky Thai words and things worn by the Pope into French. These are some of the reference books that I used. By consulting the page on papal sartorial items, I luckily came to know that the ring worn by the Pope is called l'anneau du pêcheur (The ring of a

fisherman) and the cross worn on the chest “la croix pectorale”. สันต่อ
in Thai is “Filao” in French.

No less tricky is the word “แขก”. Our first reflex is to translate it as
“Indian” or “Arab”. However in the context of these royal letters
when King Chulalongkorn talked about the architectural aspect of
the Vatican and Italy, translators will be better off to translate it as
“Byzantine”.

Translators are also well advised to put to good use fine points of
French. More often than not the French disapprove of repetitions.
One should vary one’s wording when talking about the same thing.
This is why during the King’s visit to the Vatican; After the word
“Pope” was used, I went on to use “Sa Sainteté” or “le souverain
pontife” to refer to him. In the same vein “l’elephant” was replaced
by “pachyderme”. At one point, I contextually translated “ก้อนสัคดี”
as Pierre d’achoppement only to use “écueil” a few lines later
when I ran into the same word. “Venise” became “Cité des Doges”
or “La Sérénissime” and the Vatican, le Saint Siège. Moreover,
what is obvious can be a sticky point when translating. Any
beginner of French knows that in French you have two pronouns
for the second person: “Vous” and “tu”. When the King addressed
his consort, Queen Saowabha Phongsri, should I use “vous” or
“tu”? The content of his private letters seem to denote a degree of
intimacy. But then again the royal vocabulary abounds in Thai and
ranks and titles were used in relation to the Queen together with
the overriding fact that this translated version is meant for the
general public. With this in mind, I ended up by opting for a
formal “vous” which I deem appropriate as the King and those
dear to him are held in high esteem in Thailand. What’s more, I

Problems encountered by Translators of the Document of
King Chulalongkorn's First Visit to Europe in 1897

will do well to remind you that when translating events which took place abroad, it is a "must" for translators to activate their knowledge be it geographical or cultural by reading relevant guide books. This way any lingering knowledge passively embedded in our grey matter will resurface and come to your rescue. To illustrate my point "ทะเล" was translated as "lagune" and "mer" when the King was physically in Venise and off the European coast respectively.

And finally I would not do justice to my talk if I failed to mention that translators of French are bound to go through that devastating exercise of choosing the right tenses; thus putting your dear ego to a test. As you know French academicians excel in the surrealist art of hair-splitting as if life was not complicated enough. Here I would like to confess quite frankly to you that in spite of my rather long stay in France, I am not any wiser when it comes to the use of tenses. Well, between you and me, I have the impression that even the French themselves agree to disagree in this regard, ... a meager consolation indeed. For this I count on my reader to help me grope my way out of the labyrinth of French tenses. So much for the translation problems.

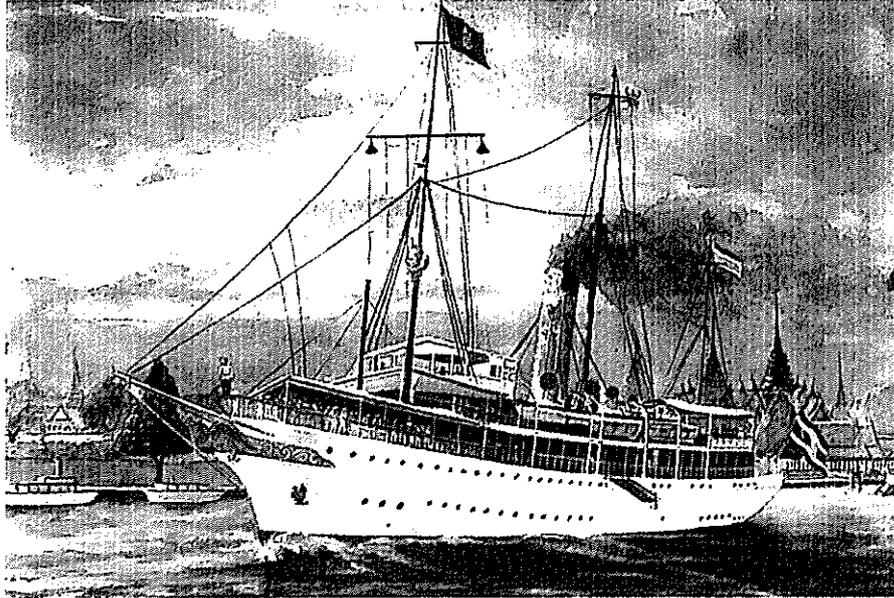
Finally, I welcome your comments and suggestions so that we can improve our future edition if any.

Thank you.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉายพระรูปร่วมกับชาวเวนิชโคลาสแห่งรัสเซีย ณ พระที่นั่งเวทาคำรูดุญ พระราชวังบางปะอิน พ.ศ. ๒๔๓๓

ภาพจาก เจือ ภวสันต์ (บรรณาธิการ). สายสัมพันธ์สองแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง. ๒๕๓๙.

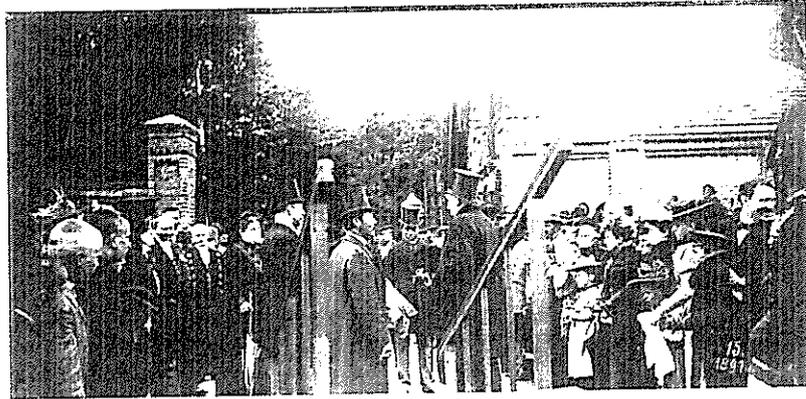
เรือพระที่นั่งมหาจักรี สร้างโดยบริษัทราเมจและเฟอร์กูสัน สก็อตแลนด์ ตามพระประสงค์ของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ภายแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นพระราชพาหนะในการเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๔๐

ภาพจาก (in) : Aerni, Agathon. *Siam-Swiss Centenary: The Growth of a Friendship*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing. 1997.

จักรพรรดิวิลเฮล์มที่ ๒ แห่งเยอรมนี (๒๔๐๒ - ๒๔๘๔)
Emperor Wilhelm II of Germany (1859-1941)

ภาพจาก สถานเอกอัครราชทูตสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประจำประเทศไทย
From: Embassy of the Federal Republic of Germany in Thailand.

บน : พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะ
เสด็จ ฯ เยี่ยมมหาเสนาบดี
บิสมาร์ก ที่เมืองฟรีดริชส์รูห์
เยอรมนี เมื่อวันที่ ๒
กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๗
(ภาพจากหอจดหมายเหตุ
ประวัติศาสตร์กรุงปารีส เมือง
เฮลเซน ประเทศเยอรมนี)

ล่าง : พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะ
เสด็จ ฯ เยี่ยมมหาเสนาบดี
บิสมาร์ก ที่เมืองฟรีดริชส์รูห์
เยอรมนี เมื่อวันที่ ๒
กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๗
(ภาพจากหอจดหมายเหตุ
ออกโต ฟอน บิสมาร์ก เมือง
ฟรีดริชส์รูห์ ประเทศเยอรมนี)

ภาพหนังสือพิมพ์ *Illustriertes Wiener Extrablatt* จากกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย
 ฉบับที่ ๑๗๐ วันอังคารที่ ๒๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๘๗
 หัวข้อข่าว “พระมหากษัตริย์แห่งสยามและอาณาจักรของพระองค์”
 (Der König von Siam und sein Land.)
 ภาพจากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย

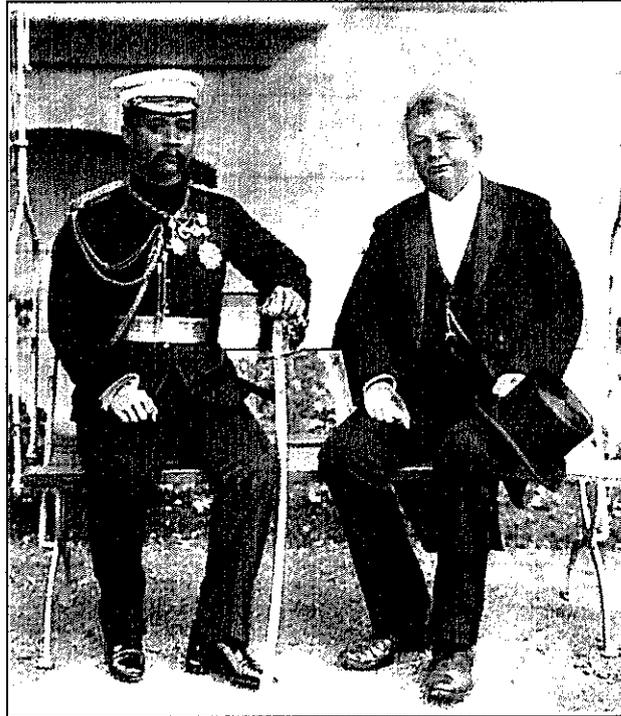
Herausgeber: ...
 Verleger: ...
 Druck: ...

Eine Landpartie des Königs von Siam.
 König Nischatengorn auf dem Raketberge.

Die heutige Nummer des Blattes enthält eine Serie von Bildern aus Nischatengorn's Landpartie mit
 folgenden Illustrationen.

ภาพหนังสือพิมพ์ *Illustriertes Wiener Extrablatt* จากกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย
 ฉบับที่ ๑๗๕ วันอาทิตย์ที่ ๒๗ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๙๗
 หัวข้อข่าว "พระมหากษัตริย์แห่งสยามเสด็จประพาสซานเมือง"
 (Eine Landpartie des Königs von Siam.)
 ภาพจากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย

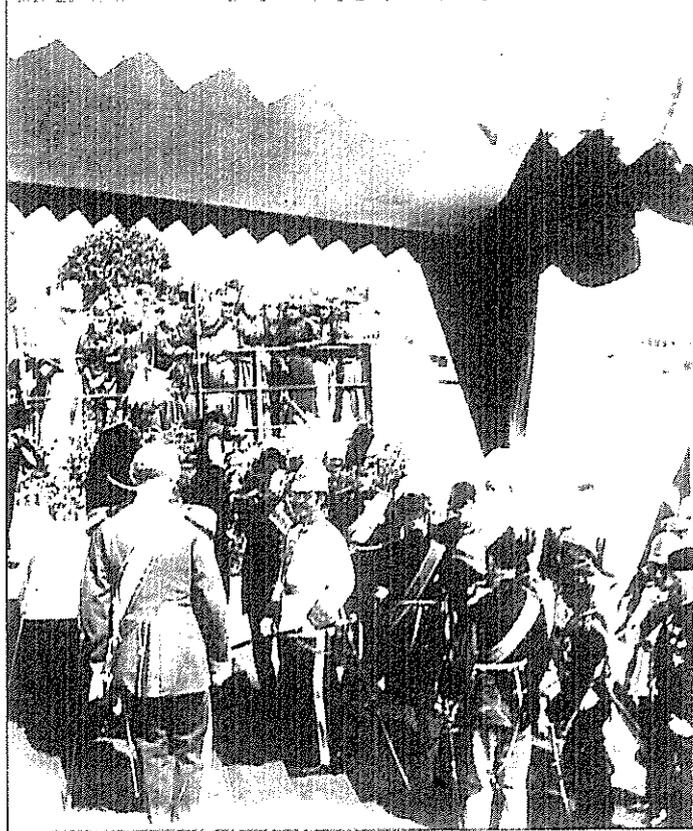

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและที่ปรึกษาแห่งสมาพันธรัฐสวิส ออดอล์ฟ ดอยเซอร์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสมาพันธรัฐสวิสในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ภาพนี้ถ่ายโดย อามี-เอมิล พริคัม เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ ที่วิลลา “ปลงจง” นครเจนีวา (จากหอสะสมภาพแออร์นี กรุงเบอร์น หมายเลข ๒๕ ค.ศ. ๑๘๙๗)

König Chulalongkorn und Bundesrat Deucher, Präsident der Konföderation im Jahr 1897. Das Photo wurde von Ami-Emile Pricam am Donnerstag, dem 27. Mai 1897, in der Villa “Plongeon“ in Genf aufgenommen. (aus : Kollektion Aerni: “Berner Heim”, Nr. 25, 1897)

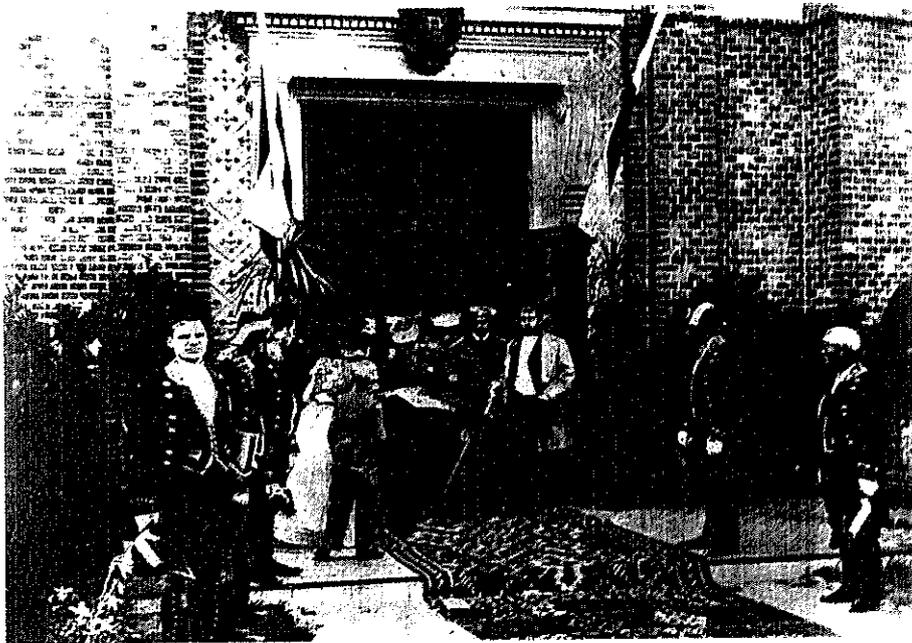
ภาพจาก (in) : Aerni, Agathon. *Siam-Swiss Centenary:
The Growth of a Friendship.*

Bangkok: Amarin Printing and Publishing. 1997.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ถึงกรุงโคเปนเฮเกน เดนมาร์ก

ภาพจาก เจือ ภาวสันต์ (บรรณาธิการ), สายสัมพันธ์สองแผ่นดิน, กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙.

King Chulalongkorn in Warsaw, Poland
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ กรุงวอร์ซอ ประเทศโปแลนด์
ภาพจาก สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐโปแลนด์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย